

بیت ازینج

ترتیب عبات در گذر زمان

تألیف

علی اکبر زاور

سرشناسه	زاور، علی اکبر، ۱۳۴۸ -
عنوان و نام پدیدآور	تشریف به عتبات در گذر زمان / تألیف علی اکبر زاور.
مشخصات نشر	تهران: مهکامه، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	۱۶۰ ص: مصور: ۲۱×۱۴ س.م.
شابک	۱۳۵۰۰۰ ریال 0-32-731-600-78
وضعیت فهرست نویسی	فیفا
یادداشت	کتابنامه: ص. ۱۵۷.
موضوع	زیارت و زائران -- عراق -- تاریخ
موضوع	Pilgrims and pilgrimages -- Iraq -- History
موضوع	زیارتگاه‌های اسلامی -- عراق
موضوع	Islamic shrines -- Iraq
موضوع	ایران -- روابط خارجی -- عراق -- تاریخ
موضوع	Iran -- Foreign relations -- Iraq -- History
موضوع	عراق -- روابط خارجی -- ایران -- تاریخ
موضوع	Iraq -- Foreign relations -- Iran -- History
رده‌بندی کنگره	۱۳۹۶ ۵۸۳/۱۶: BP۲۶۳
رده‌بندی دیویی	۲۹۷/۷۶۴
شماره کتابشناسی ملی	۵۱۰۰۶۹

نام کتاب: تشریف به عتبات در گذر زمان
ترجمه: علی اکبر زاور
ویراستار: مرضیه قنبری
طرح جلد: حسین مبینی‌پور
صفحه آرا: الوهاب
لیتوگرافی: باختر
چاپ و صحافی: گوهر اندیشه
نوبت چاپ: چاپ اول / ۱۳۹۷ - چاپ دوم / ۱۳۹۷
تیراژ: ۵۰۰

قیمت: ۱۸۵۰۰۰ ریال
شماره شابک: ۰-۳۲-۸۷۳۱-۸۷۸-۶۰۰

مراکز پخش: ۱- تهران، خیابان انقلاب، خیابان فخر رازی، نرسیده به لبافی‌نژاد، کوچه اندیشه پلاک ۸، طبقه دوم، نشر و پخش مهکامه
تلفن: ۶۶۴۸۸۲۰۳-۶۶۴۹۷۰۵۰
فکس: ۰۹۶۶۹۶۱۵۰۹-۳۹۷۴۰۲۱

en_mahkame@Yahoo.com
www.mahkameh.com

پست الکترونیکی:

نمایندگی‌های شهرستان:

- ۱- اهواز: خیابان حافظ، بین سیروس و نادری، کتابفروشی رشد، تلفن: ۰۶۱۳) ۲۲۱۷۰۰۰-۳
- ۲- مشهد: خیابان سعدی، پاساژ مهتاب، کتابفروشی درخشش، تلفن: ۰۵۱) ۳۲۲۵۱۹۲۳
- ۳- اصفهان: خیابان چهارباغ عباسی، مجتمع چهارباغ، زیرزمین پلاک ۲۶، تلفن: ۰۳۱) ۳۲۲۳۸۸۵۶
- ۴- یزد: خیابان فرخی، جنب مجتمع ستاره، کتابفروشی فدک، تلفن: ۰۳۵) ۳۶۲۲۷۴۷۵
- ۵- شیراز: خیابان ملاصدرا، نبش خلیلی، کتابفروشی خوارزمی، تلفن: ۰۷۱) ۳۶۴۷۳۷۷۱

آدرس کانال انتشارات مهکامه
telegram.me/mahkamepublisher

پیشگفتار..... ۵

مقدمه..... ۷

فصل اول / ایرانیان و عتبات عالیات از ابتدا تا پیروزی انقلاب اسلامی ۱۱

۱. ۱ آل بویه - ولیر - سومت ایرانی شیعه و آغازگر تکریم و توجه به عتبات

عالیات ۱۷

۱. ۲ خاندان صفوی و بنیاد عتبات عالیات ۳۶

۱. ۳ اوضاع نامناسب زائران و مجاوران، در دوره‌های افشار و زند ۴۰

۱. ۴ عتبات عالیات در دوره قاجار ۴۳

۱. ۴. ۱ سیاست‌های مذهبی - زیارتی دودمان قاجار ۴۵

۱. ۴. ۲ دلایل توجه به عتبات عالیات ۴۹

۱. ۴. ۳ مشکلات زوار، تجار و ایرانیان مقیم عتبات ۵۲

۱. ۴. ۴ عتبات عالیات و حملات و تهدیدهای وهابیان ۶۰

۱. ۴. ۵ تأثیر و تأثر حضور زائران ایرانی در عتبات عالیات ۷۰

۱. ۵ عتبات در دوره پهلوی ۷۸

۱. ۵. ۱ نگاه سیاسی پهلوی‌ها به فرایند تشرف زائران ۸۴

۱. ۵. ۲ قرارداد ۱۹۷۵م. الجزیره و بازگشایی راه عتبات ۹۰

فصل دوم / روند تشرف زائران ایرانی از خاتمه جنگ تحمیلی تاکنون ۹۵

۱. ۲ گشایش مسیر در فاصله زمانی تصویب قطعنامه تا سقوط صدام ۹۷

- ۲.۲ اعزام زائران پس از فروپاشی حکومت بعثی صدام..... ۱۱۶
- ۲.۲.۱ رفع محدودیت‌ها..... ۱۱۸
- ۲.۲.۲ تلاش در جهت ساماندهی..... ۱۲۰
- ۲.۲.۳ شرایط نامناسب..... ۱۲۱
- ۳.۲ بازگشایی مجدد..... ۱۲۵
- ۳.۱ تفاهم‌نامه فروردین ۱۳۸۴ ش. و نتایج آن..... ۱۲۶
- ۳.۲ امضای توافق‌نامه اجرایی مورخ ۸۴/۷/۱۲ ش..... ۱۲۹
- ۳.۳ امنیت زائران..... ۱۳۰
- ۳.۳.۱ اقدامات عمرانی و ایجاد زیرساخت‌ها..... ۱۳۴
- ۳.۴ مقدمات تسهیل خدمات مرکزی کارگزاران سراسر کشور- شمس..... ۱۳۷
- ۵.۲ طراحی و برنامه‌ریزی مراحل عملیات ثبت‌نام و اعزام..... ۱۴۰
- ۵.۲.۱ وظایف دفاتر خدمات زیرتی..... ۱۴۲
- ۵.۲.۲ وظایف شرکت‌های مرکزی کارگزاران استان‌ها..... ۱۴۳
۱. اعزام زائران در چارچوب فعیت‌های شرکت شمس..... ۱۴۴
۲. اعزام زائران به صورت مستقل و خارج از چارچوب شمس..... ۱۴۴
- ۵.۲.۳ وظایف شرکت شمس..... ۱۴۵
- ۵.۲.۴ وظایف نظارتی سازمان حج و زیارت بر شرکت شمس..... ۱۴۷
- نتیجه‌گیری..... ۱۵۰

منابع و مآخذ..... ۱۵۷

این واقعیت که در دنیای امروز، تمام جنبه‌های نظام اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی بر پایه علم بنا شده است قابل انکار نیست. به عبارتی دیگر، سازمان‌ها و نظام‌های استوار و پابرجا خواهند بود که اصول و موازین آنها، بر اساس یافته‌های علمی بنا گردیده است. امروزه، یکی از وظایف اساسی و مهر نهادهای صنعتی، تجاری و خدماتی، مدیریت فرایند تولید، ذخیره و توزیع دانش می‌باشد، که از مهم‌ترین دغدغه‌های دنیای مدرن است.

سازمان حج و زیارت به عنوان بخشی از ساختار دولت که وظیفه برنامه‌ریزی، نظارت و اجرای فرایند خدمت‌رسانی به حجاج، معتمرین و زائران اماکن مقدسه واقع در خارج از مرزهای جغرافیایی وطن عزیزمان، ایران را بر عهده دارد، در راستای انجام مأموریت‌های سازمانی و ارتقاء سطح خدمت‌رسانی، همانند سایر مراکز، سازمان‌ها و نهادهای اجرایی و خدمت‌رسانی، نیازی مبرم به اجرای فرایند تولید، ذخیره و توزیع دانش و آگاهی در حوزه‌های ستادی و اجرایی دارد.

نوع مأموریت‌های اداری سازمان حج و زیارت به گونه‌ای است که از یک سو، با کلیه اقشار، طوایف و اقوام ایرانی تعامل دارد و از سویی دیگر، با دستگاه‌های بیگانه، که در فراسوی مرزهای ملی قرار دارند، در مواجهه مداوم است. لذا، این شرایط خاص و منحصر به فرد، که در کمتر سازمان و

دستگاه اداری مشاهده می‌شود، نشان‌دهنده میزان حساسیت‌های موجود در حوزه‌های مأموریتی سازمان حج و زیارت است. لذا، شرایط ایجاب می‌نماید که سازوکاری ترتیب داده شود تا مجموعه کارگزاران و کارکنان سازمان به‌طور مداوم، از آموزش‌های جدیدی که مطابق با تغییر و تحولات روز باشند بهره‌مند گردند، تا موجبات رشد و بالندگی و بالا رفتن سطح خدمت‌رسانی مجموعه حج و زیارت فراهم آید.

در این راستا، اداره آموزش و مطالعات سازمان، با آسیب‌شناسی و نیازسنجی آموزشی، حوزه‌هایی را که در این خصوص دارای اولویت هستند شناسایی و دوره‌های آموزشی را که پاسخگوی این نیازها باشد برنامه‌ریزی و اجرا می‌نماید.

از آنجا که خداوند، توفیق خدمتگزاری به حجاج، معتمرین و زائران عتبات عالیات را به ما، کارگزاران سازمان حج و زیارت، عنایت فرموده است، امیدواریم بدین وسیله بتوانیم با ارتقاء سطح دانش و توانایی‌های خود، موجبات بهینه شدن فرایند خدمت‌رسانی به زائران را فراهم آوریم.

اداره آموزش و مطالعات

سازمان حج و زیارت

در طی قرون گذشته، سرزمین عراق و خصوصاً شهرهای مقدس عتبات عالیات، به شدت متأثر از حضور ایرانیان بوده‌اند. این موضوع را متأثر از عواملی همچون رفت‌وآمد مداوم زائران ایرانی، اقامت و اشتغال خیل عظیمی از آنان در این مناطق، انتقال مستمر اموات ایرانیان جهت تدفین، وجود حوزهای علمی و مراجع عظام تقلید، به‌عنوان مرکز بزرگ جهان تشیع، و ارسال مداوم مبالغ قابل توجهی از وجوهات شرعی و هدایای نقدی و غیرنقدی، تحت عنوان انصورات به عتبات عالیات، باید دانست.

ارادت و محبت ایرانیان به خاندان پیامبر(ص) به‌گونه‌ای بوده است که بنابر اسناد و مدارک تاریخی، تشریف‌آماکن مقدسه و زیارت قبور متبرکه ائمه معصومین(ع) واقع در عتبات عالیات، از مهم‌ترین دغدغه‌های آنان محسوب می‌گردیده و کم نبوده‌اند آن‌ست. از شیعیان و محبان اهل بیت(ع) که روزگاری را به عشق زیارت به سر برد، و با وجود تلاش‌های فراوان، بدون آنکه به این آرزو نائل گردند، چشم از جهان خاکی فرو بستند. در این میان، شناخت و آگاهی از سعی و تلاش‌هایی که طی ادوار و سالیان گذشته، در جهت زنده نگه داشتن سنت حسنه زیارت اهل بیت(ع)، انجام پذیرفته است ما را در آسیب‌شناسی کنش‌ها و رفتارها، و اتخاذ روش‌های کارآمد و نوین راهنمایی خواهد نمود، تا بتوانیم، بدون آزمون و خطاهای هزینه‌ساز و عدم تکرار اشتباهات گذشته، در جهت خدمت‌رسانی

بهتر و استفاده از تمامی ظرفیت‌های موجود، اقدام نموده و به سمت رشد، پیشرفت و بالندگی روزافزون حرکت کنیم.

این نوشتار، در همین راستا و با استفاده از اسناد، مدارک و تاریخ شفاهی تهیه و تدوین گردیده است. کتاب از دو فصل تشکیل می‌شود:

فصل اول

در این فصل، به اختصار، تاریخچه و فرایند تشریف زائران ایرانی به عتبات عالیات (واقع در سرزمین عراق) را، از قرون اولیه اسلامی تا روزی انقلاب شکوهمند اسلامی در بهمن ۱۳۵۷ ش.، مورد بحث و بررسی قرار می‌دهد.

فصل دوم

در این فصل، به ترتیب، به بررسی گشایش راه عتبات عالیات (بعد از پایان یافتن جنگ تحمیلی، بازگشایی مجدد آن (پس از اشغال عراق و سقوط صدام) و در نهایت ضرورت‌های تأسیس و مراحل تشکیل شرکت مرکزی دفاتر خدمات زیارتی، یعنی شرکت شمس، در سراسر ایران مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد.

در خاتمه، از بذل عنایات و توجهات جناب آقای امیر کافی، مسئول محترم اداره آموزش و مطالعات که با راهنمایی‌های خود، اینجانب را در تألیف و گردآوری این مجموعه یاری نمودند صمیمانه سپاسگزاری می‌نمایم.

همچنین لازم می‌دانم که از بذل عنایات اساتید گرانمایه، جناب آقایان مهدی حمزه‌ای طالقانی، ناصر صبا، مسعود اخوان و حمید پاکخصال که با

مطالعه دقیق متن و اعلام نظرات اصلاحی خود، موجبات رفع نقایص را فراهم آوردند قدردانی نمایم.

امیدوارم که این نوشتار، نقشی هرچند کوچک در راستای اهداف آموزشی سازمان حج و زیارت، که همانا تربیت نیروی انسانی مجرب و توانمند در عرصه خدمت‌رسانی به زائران است، ایفا نماید.

از کلاه اساتید بزرگوار و کارگزاران گرامی نیز درخواست می‌شود تا با اعلام نظرات خود، موجبات رفع ایرادات و اشکالات موجود و بهبود کیفیت کتاب را فراهم آورند.

علی اکبر زاور

a.akbar.zavar@gmail.com